





سرشناسه:	Babai, Ali Ekber - ۱۳۳۲
عنوان قراردادی:	روش‌شناسی تفسیر قرآن . ترکی استانبولی
عنوان و نام پدیدآور:	Kur'an Tefsiri Metodolojisi/ Ali Ekber Babai, Gulam Ali Azizi Kia;
مشخصات نشر:	Mücteba Ruhani Rad Çeviri Mikail Gürel Qum: Al-Mustafa International Translation and Publication Center 1393 = 2014
مشخصات ظاهری:	۴۷۲ ص؛
فروست اصلی:	مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ پ۷۸/۱۵۱/۱۳۹۳
فروست فرعی:	نماینده‌گی ترکیه ۵
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۱۹۵-۹۰۷-۶
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا	
یادداشت:	ترکی استانبولی.
موضوع:	تفسیر -- فن؛ تفسیر -- فن -- راهنمای آموزشی (عالی).
شناسه افزوده:	عزیزی کیا، غلامعلی، ۱۳۴۰؛ Azizi Kia, Gulam Ali
شناسه افزوده:	روحانی راد، مجتبی، Mücteba, Ruhani Rad
شناسه افزوده:	گورل، میکایل، ۱۹۷۴ - م. مترجم؛ Gürel, Mikail
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۳ ۹۰۴۵۱ ب۲/۵/۹۱ BP
رده‌بندی دیویی:	۲۹۷/۱۷۱
شماره کتابشناسی ملی:	۳۵۹۸۱۱۸

Kur'an Tefsiri Metodolojisi

**Ali Ekber Babaî, Gulam Ali Azizi Kia,
Mücteba Ruhani Rad**

Denetleyen
Hüccet'ül-Islam vel-Müslimin Mahmud Recebi

**Çeviri
Mikail Gürel**



Uluslararası El-Mustafa (s.a.a)
Tercüme Ve Yayın Merkezi

Kur'an Tefsiri Metodolojisi

Yazarlar: Ali Ekber Babaî, Gulam Ali Azizi Kia, Mücteba Ruhani Rad

Denetleyen: Hüccet'ül-İslam vel-Müslimin Mahmud Recebi

Çeviri: Mikail Gürel

Baskı tarihi: 2014

Yayın: Uluslararası El-Mustafa (s.a.a) Tercüme Ve Yayın Merkezi

Baskı: Narencistan - Tehran

Tiraj: 300

ISBN: 978-964-195-907-6

روش شناسی تفسیر قرآن

ناشر: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
تیراژ: ۳۰۰

زبان: ترکی استانبولی
چاپ: نارنجستان

قیمت: ۲۱۵۰۰۰ ریال

نویسندگان: علی اکبر بابایی، غلام علی عزیزی کیا، مجتبی روحانی راد؛
زیر نظر محمود رجبی

مترجم: میکایل گورل
چاپ اول: ۲۰۱۴ م / ۱۳۹۳ ش / ۱۴۳۵ ق

© Kitapın bütün hakları yayıncıya aittir.

● IRAN, Tehran, İnkılab Cad. Vesali Şirazi ve Kudüs caddesi arasında, Osku sok. No: 1003.

Tel: +98 21 66978920

● IRAN, Qom, Şehitler Meydanı Hüccetiye Cad. Uluslararası El-Mustafa (s.a.a) Tercüme Ve Yayın Merkezi.

Tel: +98 25 37839305-9

● IRAN, Qom, Muhammed Emin Bulvarı Salarya yol ayrımı Uluslararası El-Mustafa (s.a.a) Satış Ve Basın

Bürosu. Tel: +98 25 32133106 fax: +98 325 2133146

www.pub.miu.ac.ir

miup@pub.miu.ac.ir

Bu eserin hazırlanmasında katkıda bulunanlardan teşekkür ederiz.

İçindekiler

› Başlarken.....	13
------------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM Külliyyat (Genel Konular)

› Tefsir ve Tevil.....	19
Tefsirin Sözcük Anlamı	19
“Fesr” Kelimesinin “Sefr”den Türetildiği Konusunda Bir Araştırma.....	21
Tefsir ve Fesr Kelimesinin Lügat Anlamına Dair Bir Araştırma.....	23
Kurân-ı Kerim’de Tefsir Kavramı	25
Tefsirin Tanımları.....	27
Önerilen Tanım.....	39
Tevilin Sözlük Anlamı.....	41
Tevilin Kurân’da Kullanıldığı Yerler.....	43
Tefsir ile Tevilin Farkı.....	48
a) Tefsir ve Tevil Sözcüklerinin Farkı.....	48
b) Kurân’ın Tefsiri ile Tevilinin Farkı.....	49
› Tefsire İhtiyaç.....	53
Tefsire İhtiyacın Sebepleri.....	55
a) Yeterli Bilgiden Yoksun Olmak	55

b) Kurân-ı Kerim'deki Bazı Özellikler	58
c) Kurân'ın İnşi ile Olan Zaman Fasılası.....	59
› Tefsirin İmkân ve Cevazı.....	61
Tefsir Yapabilmenin İmkânı.....	62
Masumlar Olmayanlar İçin Tefsirin Mümkün Olamayışının	
Delillerinin İncelenmesi.....	63
Kurân-ı Kerim'in Yüce Makamı.....	63
Kurân'ın Meydan Okuyuşu.....	65
Kurân ve Onun Tefsiri Aklın Uzanamayacağı Uzaklıktadır	66
Kurân'ı Anlamanın Yalnızca Masumlara (a.s) Has Olması.....	70
› Tefsirin Teklif Açısından Cevazı.....	77
Reye Dayalı Tefsir Rivayetlerini İnceleme.....	77
Tefsirin Gerçeği Yansıtması.....	80
› Tefsir Usulü	81

İKİNCİ BÖLÜM

Tefsir Kaideleri

› Tefsir Kaidelerinin Araştırılma Gereksinimi.....	85
› Birinci Kaide: Sahih Kıraati Göz Önünde Bulundurmak.....	89
Yanlış Bir Tevehhüm	92
Sonuçsuz Çabalar.....	94
Kıraatlerin Tevatürü.....	94
Yedi Kıraatin Hüccet Oluşu	97
Mevcut Kıraatin Muteber Olduğuna Tarihi Şahitler	100
Araştırma.....	102
Sahih Kıraati Teşhis Etme Ölçütleri.....	106

› İkinci Kaide: Nüzul Zamanındaki Kelimelerin Mefhumlarını	
Dikkate Almak.....	109
Kalıplaşmış Manalarla Yetinmemek.....	110
Kurân'ın İniş Zamanı Kültürünü Dikkate Alarak Kelimelerin	
Manalarına Ulaşmak	110
Tüm Manaları Dikkate Almak	111
Hakiki ve Mecazi Manaları Ayırt Etmek.....	112
Kurâni Hakikat.....	112
Lafza Müteaddit Manaların Yüklenmesi	114
Kurân'ın Dili.....	118
İthal Kelimeler ve Tefsir Üzerindeki Rollerini.....	125
Arapçalaşmış Kelimelerde Dilin Kaynağına Müracaat	127
Teorilerin Değişimi ve Kurân Müfredatını Anlama	127
Kelimelerin Manalarının Değişiminde Teorilerin Etkisi Görüşünün	
Kritiği.....	129
Kurân Müfredatını Anlamada Teorilerin Etkisi Görüşünün Kritiği.....	131
Kurân ile Beşeri Metinlerin Farkı	132
› Üçüncü Kaide: Arap Edebiyatı Kaidelerini Dikkate Almak.....	137
En Fasih Cümle Yapısının Kalıplarına Ulaşmanın Yolu	139
Kurân ve Edebi Kaidelerin İtibarı.....	141
› Dördüncü Kaide: Karineleri Dikkate Almak.....	143
Karinelere Dikkat Etmenin Lüzumuna Dair Delil	143
Karinelerin Bölümleri.....	144
Muayyine ve Sarife Karinelerinin Kullanım Yerleri	144
1- Müşterek Kelimeler.....	144
2- İcaz	146
3- İzmar.....	148
4- Mecaz.....	148
5- Kinaye	151

Birleşik Lâfzî Karineler	152
Siyak	153
Âlimlerin Bakışında Siyakın Rolünün Önemi.....	154
Siyakın Karine Olma Kriteri.....	157
Siyak Türleri.....	159
Lâfzî Olmayan Yapışık Karineler	181
İniş Yeri.....	181
İki Noktanın Hatırlatılması	200
Sözü Söyleyenin Özellikleri.....	203
Muhatabın Özellikleri.....	209
Sözün Konusunun Özellikleri	216
Aleni Bilgiler ve Apaçık Kesin Burhan.....	223
Muttasıl Olmayan Karineler.....	234
a) Diğer Ayetler	234
b) Rivayetler	239
› Beşinci Kaide: İlim ve Bilimselliğin Esas Oluşu	261
İlim ve Bilimselliğin Mısdakları	264
1) Nass ve Ayetlerin Dışyüzü	264
2- Rivayetlerdeki Nass ve Zevahir	267
3- Tarihi Haberler	274
4- Rivayetler ve Sahabe ile Tabiin'in Görüşleri.....	275
5- Müfessirlerin Görüşleri.....	277
6- Dilbilimcilerinin Sözleri.....	278
› Altıncı Kaide: Çeşitli Delaletleri Dikkate Almak.....	293
İktiza Delaleti.....	295
Tenbih ve İma Delaleti.....	296
İşaret Delaleti.....	297
Cümlelerin Kavramsal Delaleti.....	299
Tefsirde Delaletlerin Kısımlarını Dikkate Almanın Lüzumu.....	301
› Yedinci Kaide: Ayetler İçin Bâtınî Manalar Zikretmekten Kaçınmak.....	305

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tefsir Kaynakları

› Tefsir Kaynaklarını Dakik Şekilde Tanımanın Zarureti.....	315
› Kuran Tefsir Kaynakları.....	319
1- Kurân.....	319
<i>Tefsir İlminde Kurân-ı Kerim'e Müracaat Etmenin Mazisi</i>	319
<i>Kurân'ın Kaynak Alınmasının Muhtelif Şekilleri</i>	324
2- Masumların Rivayetleri.....	345
<i>Tefsir Rivayetlerinin Tasnifi</i>	346
<i>Tefsir Rivayetlerinin Metnine Bakış</i>	351
3- Lügat Kaynakları.....	352
<i>Kurân Sözcüklerinin Manasını Elde Etme Yolları</i>	353
<i>Sözlüklerin İtibar Ölçüsü</i>	359
4) Tarih Kaynakları.....	359
<i>Tarih Nakillerinden Faydalanılan Yerler</i>	360
<i>Tarih Kaynaklarının İtibar Şartları</i>	364
5- Akıl.....	371
<i>Aklın Tefsirdeki Çeşitli Roller</i>	371
6- Tecrübe Sonuçları	376

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Müfessirlerin İhtiyaç Duyduğu İlimler

› Müfessirlerin İhtiyaç Duyduğu İlimler.....	379
İhtiyaç Duyulan İlimlerden Bahsetmenin Zarureti	379
“İhtiyaç Duyulan İlimler” ile “Tefsir Kaynakları” Arasındaki Fark..	381
› İhtiyaç Duyulan İlimlerin Ortaya Çıkış Neden ve Delilleri	383
a) Nüzul Zamanındaki Karinelerin Tanınıp Kaydedilmesinin Lüzumu.....	383
b) Müslümanların Yabancılarla İrtibatı.....	384

c) Kurân'ı Tanımanın Lüzumu.....	386
d) Reye Dayalı Tefsirden Kaçınmak.....	387
e) Tefsirde İctihat ve Akılcılık.....	389
f) Yeni İlimlerle Karşılaşmak.....	391
› Müfessirler Açısından İhtiyaç Duyulan İlimler.....	395
Beyan Edilen İlimlerin Tefsirdeki Zaruret Ölçüsü.....	396
İhtiyaç Duyulan İlimlerin Tedahülü.....	398
Müfessirin İhtiyaç Duyulan İlimlere Bilgisinin Ölçüsü.....	399
İhtiyaç Duyulan İlimlerle Tefsir Yöntemlerinin İrtibatı.....	400
İhtiyaç Duyulan İlimlerin Derecelerindeki Fark.....	401
› Müfessirin İhtiyaç Duyduğu İlimler	403
Edebi İlimler	403
<i>Lügat İlmi</i>	404
<i>Sarf İlmi</i>	407
<i>Nahiv İlmi</i>	413
Belagat İlimleri.....	416
<i>İhtiyaç Tarzı</i>	417
<i>Kurân'daki Belagat Noktalarından Bazı Örnekler</i>	418
Kurân İlimleri.....	420
<i>Genel Ölçekte İhtiyaç Sebebi</i>	421
<i>Esbab-ı Nüzul</i>	422
<i>Muhkem ve Müteşabih</i>	423
<i>Kurân'ın Mucizevi Yönleri</i>	424
<i>Kurân'ın Kuşatıcılığı</i>	425
<i>Mekki ve Medeni</i>	426
Kıraat İlmi.....	427
<i>Bir Tevehhümün Giderilmesi</i>	428
<i>Kıraat İlmine İhtiyacın Sebebi</i>	428
Kelam İlmi.....	429
<i>Tefsirde Kelam İlmine İhtiyacın İspatı</i>	430

Usul-u Fıkıh İlmi	432
<i>Tefsirde Usul İlmine İhtiyacın Sebebi</i>	433
Fıkıh İlmi.....	434
Rical İlmi ve Diraye.....	435
<i>Tefsirde Rical ve Diraye İlmine Olan İhtiyacın Sebebi</i>	436
Deneye Dayalı Doğal Bilimler	437
<i>Deneye Dayalı Bilimlere İhtiyacın Delili</i>	437
Beşeri Bilimler	440
<i>Beşeri Bilimlere Duyulan İhtiyacın Delili</i>	441
<i>Tefsirde Beşeri Bilimlerden Faydalanma Yerleri</i>	442
Vehb-i İlim.....	444

BEŞİNCİ BÖLÜM

Müfessirin Şartları

› Müfessirin Şartları.....	451
› Tefsirin İtibarında Etkili Olan Şartlar.....	453
Tefsir Öncesi Konulara Zihni Hâkimiyet.....	453
İstinbat Yeteneği.....	453
<i>Kurân-ı Kerim'in Dünya Görüşünü Bilmek ve Ona İnanmak</i>	454
<i>İlmi Tarafsızlık</i>	455
› Tefsirin Kemal ve Yüklü Olma Koşulları.....	457
Düşünsel Yeterlilik ve Deruni Safılık.....	457
Zihnin Faal Olması.....	457
› Kaynaklar	459



Başlarken

“**A**llah’tan size bir nur ve açık bir Kitap gelmiştir. Allah, onunla rızasına uyanları esenlik yollarına iletir ve onları kendi izniyle karanlıklardan aydınlığa çıkarıp dosdoğru bir yola iletir.”¹

Kurân, İlahi ilimden bir mertebe olup her iki cihanın maslahatı, kurtuluşu ve saadetine ulaştıracak Yüce Allah’ın son, en kapsamlı ve en sağlam desturudur. Bu yüce kitabın kendine has özellikleri Müslümanların yanı sıra farklı inanç ve din mensubu olan bilim adamlarının da hayretle ona yönelmesine, ondaki sırları, yeni ve derin konuları, yol gösterici ve yapıcı formülleri keşfetme gayretine itmiştir.

Ama ne yazık ki bu alanda özellikle gayrimüslim bilim adamları tarafından yapılmış çalışmalar göz ardı edilmeyecek zafiyetler, yetersizlikler, sapma ve eğriliklerden korunamamıştır. İşte bu yüzden (bu alanda yapılmış olan araştırmaları değerlendirmek için doğru bir yöntem bulma adına)

¹ Maide: 15-16

tefsir tanıma yönteminin çeşitli boyutlarıyla ele alınması gibi bir zaruret doğmuştur. Öte yandan ayetlerin doğru manalarına ve Yüce Allah'ın iradesine ulaşmanın insanın saadeti, bireysel ve toplumsal problemlerinin çözümünde ne kadar olumlu etkisi varsa hiç şüphesiz bilerek veya bilmeyerek bu alanda oluşacak bir sapmanın da olumsuz etkileri olacaktır. Onun için şunu söylemek mümkündür: Kurân-ı Kerim'in azamet ve derinliğine binaen Kurân'ı doğru anlama ve tefsir yöntemini bilmek çok büyük bir öneme haizdir. Genel bir bakışla Kurân'ı tefsir yöntemini tanıma konusu aşağıda ifade edilen altı temel eksen üzerinde ele alınır:

- 1-Tefsirin dayanakları
- 2- Tefsir kaideleri
- 3- Tefsir kaynakları
- 4- Müfessirin ihtiyaç duyduğu ilimler
- 5- Müfessirin şartları
- 6- Tefsir yöntemi.

Tefsir dayanak ve mesnetlerinde tefsirin varoluşunu veya tefsir yönteminin kaidelerini etkileyecek temel ilkelerden söz edilmektedir. Kurân'ın mucizevîliği ve onun boyutları, Kurân'ın tahriften korunmuşluğu, Allah'ın muradına ulaşabilmenin imkânı ve Kurân'ın dili gibi konular tefsir mesnetlerinden sayılmaktadır.

Tefsir kaideleri, müfessirin tefsir anında riayet etmekle ve uygulamakla yükümlü olduğu genel kurallar mecmuasından ibarettir. Kavramların Kurân'ın nüzul zamanındaki anlamlarına dikkat etmek, kavramların tüm manalarını göz önünde bulundurmak, karine ve işaretleri dikkate almak, ilim ve bilimselliğe dayanmak, çeşitli delaletleri göz önünde tutmak vb. konular Kurân tefsirinin kaidelerindendir.

Tefsir kaynakları, Kurân maarifi ile ilgili özel bir konuda bir çeşit marifet ve kavrayışa ulaşılacak verileri ele alır. Bunları bilmek de müfessirin ayetleri doğru veya daha



iyi şekilde anlamasına yardımcı olur. Rivayet ve tarih kaynakları bunlar içerisinde sayılabilir. İhtiyaç duyulan ilimler, veri ve algılar değerlendirme ölçütlerini içeren marifet denklemleridir. Müfessir söz konusu özel ilmin kanun ve kıstaslarıyla bir tefsirdeki algı ve verilerin sağlıklı olup olmadığını teşhis edebilir. Sarf, nahiv, meani, beyan, fık'h'ul-lugat gibi edebiyat ilimleri bu ilimlerdenidir. Verilerin bir bölümünde bilimsel kuram ve nazariyelere dayanarak elde edilmiş bir ilim de ihtiyaç duyulan ilimler kategorisinde yer almaktadır ve bununla ilgili daha kapsamlı açıklamayı kendi bölümünde bulacaksınız.

Müfessirin şartları bölümünde tefsirde rolü olan Kur'an müfessirinin özellikleri, düşünsel ve ruhsal kabiliyet ve yeteneklerinden söz edilmektedir. Son olarak tefsir yönteminin maksat müfessirin Yüce Allah'ın muradına ulaşmak için kat ettiği çeşitli merhalelerdir. Tabi ki bu aşamalar tertibi ve konulu tefsirlerde farklı şekilde tezahür etmektedir. Tertibi tefsir ile konulu tefsirin birbirinden öncelik veya sonralığı veya böyle bir şeyin söz konusu olmayışı bu bölümdeki meselelerden biridir.

Altı temel eksenin ikincisinden beşincisine kadar olan bölümleri inceleyen elimizdeki bu eserde her ne kadar tefsir mesnetlerinden bazılarına değinilmiş olsa da, bu konu ve tefsir yöntemi hakkında daha detaylı ve kapsamlı bir inceleme başka bir fırsatta değerlendirilecektir. Umarız ki Yüce Allah başka bir araştırmada bu iki önemli konuyu da ele alma başarısını bizlere nasip eder.

Şunu hatırlatmayı gerekli görüyoruz; beş bölümden oluşan bu kitabın ilmi içeriği aşağıda isimleri zikredilen değerli ilim heyetinin kontrolü altında hazırlanmıştır: Hücet'ül-İslam vel-Müslimin Mahmud Recebi, Hücet'ül-İslam Ali Ekber Babai (I. ve II. Bölüm); Hücet'ül-İslam Gulam Ali Azizi Kia (III. Bölüm) ve Hücet'ül-İslam Mücteba Ruhani Rad (IV.



Bölüm). Aynı zamanda grup halinde yapılan oturumlarda gözden geçirilip, incelenerek tamamlanmıştır.

İlim merkezlerinde özellikle Uluslararası üniversitelerde önemli araştırma eserlerinden biri olarak kabul edilen bu değerli kitap ile siz değerli okuyucularımızla buluşmanın heyecanını yaşamaktayız. El-Mustafa Yayınları “*Kur’an Tefsiri Metodolojisi*” ismindeki beşinci kitabını yayınlayıp, ülkemizin ilim camiasına ve araştırmacılarına sunmuştur.

Umarız İslami ilimler alanında ve üniversitelerde Kurân araştırmalarına ilgi duyan üstat ve araştırmacılar; eleştiri ve önerileri ile bu eserin daha da zenginleşip, kâmil olmasına katkıda bulunurlar.

el-Mustafa Üniversitesi Türkiye Temsilciliği
el-Mustafa Yayınları

